

**UCHWAŁA NR XIII/86/25
RADY GMINY BRODNICA**

z dnia 29 sierpnia 2025 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy
Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie
Brodnica na lata 2025-2030.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2024 r., poz. 1465,1572,1907 i 1940) oraz art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Brodnica na lata 2025-2030, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Brodnica.

§ 3. Traci moc uchwała Nr XVIII/143/20 Rady Gminy Brodnica z dnia 16 października 2020 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025, uchwała Nr XIX/152/20 Rady Gminy Brodnica z 27 listopada 2020 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025 oraz uchwała Nr XLVIII/356/24 Rady Gminy Brodnica z dnia 9 lutego 2024 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Jerzy Anzel

Załącznik do uchwały Nr XIII/86/25
Rady Gminy Brodnica
z dnia 29 sierpnia 2025 r.

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY DOMOWEJ I WSPIERANIA OSÓB
DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ
W GMINIE BRODNICA
NA LATA 2025 - 2030**

BRODNICA 2025

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ I. WSTĘP

1. Podstawy prawne przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej.
2. Definicja i charakterystyka zjawiska przemocy domowej
3. Adresaci Programu.
4. Miejsce realizacja Programu.
5. Realizatorzy Programu i czas realizacji.

ROZDZIAŁ II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

1. Opis problemu przemocy domowej.
2. Zasoby instytucjonalne.
3. Potrzeby w sferze przeciwdziałania przemocy domowej.

ROZDZIAŁ III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

1. Założenia programowe.
2. Cele, kierunki i wskaźniki Programu.
3. Monitorowanie, sprawozdawczość i wymiana informacji oraz środki finansowe na realizację Programu.

PODSUMOWANIE

ROZDZIAŁ I.

1. PODSTAWY PRAWNE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ.

Nadrzędnym i długofalowym celem polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowania postaw i zachowań społecznych zagrażających bezpieczeństwu, w tym przemocy domowej. Rodzina jest pierwszym i najważniejszym środowiskiem rozwoju człowieka, wywiera ogromny wpływ na kształtowanie się jego osobowości, wzorców zachowań, systemu wartości oraz ogółu zdolności funkcjonowania w dorosłym życiu. Nadrzędne zadanie rodziny zawiera się w zaspakajaniu elementarnych potrzeb ludzkich - biologicznych, psychicznych i emocjonalnych, szczególnie potrzeby miłości, bezpieczeństwa, przynależności i akceptacji - tak, by tworzyć optymalne warunki rozwoju dla wszystkich jej członków, a w dalszej konsekwencji dla społeczeństwa.

Podstawowym aktem prawnym regulującym działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej jest znowelizowana ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024r., poz. 1673). Ustawa określa:

- 1) zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej;
- 2) zasady postępowania wobec osób doznających przemocy domowej;
- 3) zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc domową.

Przepisy ustawy stosuje się także w przypadku zagrożenia przemocą domową oraz w przypadku podejrzenia stosowania przemocy domowej.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Brodnica na lata 2025- 2030 został opracowany zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, z uwzględnieniem nowelizacji wprowadzonej na mocy przepisów ustawy z dnia 9 marca 2023r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023r., poz. 535), która obowiązuje zasadniczo od 22 czerwca 2023r. W myśl art. 6 ust. 2 pkt 1-4 do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w tym:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- 3) zapewnienie osobą doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

W niniejszym Programie wymieniono podstawowe akty prawne podejmujące temat przeciwdziałania przemocy i regulujące postępowanie różnych podmiotów zarówno w stosunku do osób stosujących przemoc domową jak i osób doznających przemocy domowej. Stanowią one również fundament prawny dla zapisów Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej. Są to:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. z 1997r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.),

- Ustawa z dnia 12 marca 2024r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 poz. 1283 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 poz. 49),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 poz. 1673),
- Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 poz. 2151 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024r., poz. 1465 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 poz. 1939 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 poz. 2809 z późn. zm.),
- Ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks Karny (Dz. U. z 2025 poz. 383),
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2024 poz. 1568 z późn. zm.),
- Uchwała nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024 – 2030.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej jest kontynuacją działań podejmowanych w ramach realizacji wcześniejszego dokumentu, obejmującego lata 2021 – 2025. Zmiana programu w okresie trwania wcześniej obowiązującego wynika przede wszystkim ze zmiany nazewnictwa definicji przemocy oraz modyfikacji systemu wspierania wprowadzonego nowelizacją ustawy z dnia 29 lipca 2025r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1673).

2. DEFINICJE I CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY

Każdy obywatel zgodnie ze swoją intuicją stara się rozumieć, czym jest przemoc domowa. Istnieje ustawowa definicja tego zjawiska. Znowelizowana ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej charakteryzuje przedmiot swoich regulacji i odniesień. Ustawa zmienia terminologię dotychczasowo w niej zawartą. Pojęcia - „przemoc w rodzinie” zastąpiono terminem „przemoc domowa”. Poszerzony został również katalog osób objętych ochroną, niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania, akcent położono na fakt pozostawania w relacji, zależności. Jedną najważniejszych zmian z punktu widzenia bezpieczeństwa osób małoletnich to wskazanie małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej jako „osoby doznającej przemocy domowej”. W tym miejscu należy również wskazać, że znowelizowana ustawa zmienia m. in. procedurę „Niebieskie Karty” i wprowadza programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową, a także programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową. W ten sposób, poza udzielaniem wsparcia i pomocy osobom doznającym przemocy, konieczne jest objęcie oddziaływaniem osoby stosujące przemoc.

Jednym z poważnych problemów dotyczących rodziny jest przemoc domowa, której nowa definicja zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673) brzmi „przez przemoc domową należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej”. Nowelizacja wprowadza do powyższej definicji nowe elementy: żeby dane działanie lub zaniechanie było uznane za przemoc domową musi wykorzystywać przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną (także połączenie takich przewag) osoby stosującej przemoc nad osobą doznającą przemocy domowej.

Ustawa wskazuje, że przemocą domową będą działania lub zaniechania:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Nowelizacja Ustawy rozszerza katalog osób doznających przemocy domowej. Obejmować on teraz będzie:

- małżonka, także w przypadku gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków,
- rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków,
- osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
- osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,
- małoletniego, wobec którego jest stosowana przemoc domowa.

Przez *osobę doznającą przemocy domowej* należy także rozumieć małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej wobec osób, o których mowa wyżej.

Świadek przemocy domowej – należy przez to rozumieć osobę, która posiada wiedzę na temat stosowania przemocy domowej lub widziała akt przemocy domowej.

Osoba stosująca przemoc domową to osoba pełnoletnia, która dopuszcza się przemocy domowej wobec osób, o których mowa powyżej.

Ostatnie zmiany prawne w zakresie funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy domowej wpłynęły m.in. na jednostki organizacyjne pomocy społecznej, pracowników socjalnych, asystentów rodziny, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, policję, oświatę, ochronę zdrowia oraz organizacje pozarządowe i kuratorów sądowych. Nowelizacja wprowadziła zmiany w organizacji i funkcjonowaniu Zespołów Interdyscyplinarnych.

Zgodnie z art. 9b. ust. 1. w/w ustawy Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej. Do zadań zespołu interdyscyplinarnego należy tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3– 5 w/w ustawy, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym;
- 2) inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom;
- 3) inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 4) opracowanie projektu gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 5) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 6) powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań;
- 7) monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) przekazywanie informacji, o której mowa w art. 9e ust. 3 w/w ustawy oraz dokumentacji, o której mowa w art. 9c ust. 5a w/w ustawy;
- 9) kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową;
- 10) składanie, na wniosek grupy diagnostyczno-pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń.

W ramach Zespołu Interdyscyplinarnego powoływane są grupy diagnostyczno – pomocowe (wcześniej grupy robocze), które zapewniają interdyscyplinarny, kompleksowy, uwzględniający potrzeby wszystkich członków rodziny, charakter pracy. W podstawowym składzie powołany zostaje pracownik socjalny i dzielnicowy. Skład grupy diagnostyczno-pomocowej może zostać poszerzony o:

- pracownika socjalnego specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
- asystent rodziny;
- nauczyciela wychowawcę będącego wychowawcą klasy lub nauczyciela znającego sytuację domową małoletniego;

- osoby wykonujące zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny;
- przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

W skład grupy diagnostyczno-pomocowej mogą także wchodzić pedagog, psycholog lub terapeuta. Do zadań grup diagnostyczno-pomocowych należy w szczególności:

- 1) dokonanie, na podstawie procedury „Niebieskie Karty”, oceny sytuacji domowej osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 2) realizacja procedury „Niebieskie Karty” w przypadku potwierdzenia podejrzenia wystąpienia przemocy domowej, zwłaszcza w sytuacji wystąpienia ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia;
- 3) zawiadomienie osoby podejrzanej o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” pod jej nieobecność;
- 4) realizacja działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 5) występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową albo w programach psychologiczno - terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- 6) występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń;
- 7) monitorowanie sytuacji osób doznających przemocy domowej, a także zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej, w tym również po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) zakończenie procedury „Niebieskie Karty”;
- 9) dokumentowanie podejmowanych działań, stanowiących podstawę:
 - a) uznania braku zasadności wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”,
 - b) wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”;
- 10) informowanie przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego o efektach podjętych działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

Procedura „Niebieskie Karty” między innymi wprowadzono zasadę realizację procedury według miejsca zamieszkania osoby doznającej przemocy domowej. Wprowadzono zasadę, że jeżeli realizacja procedury „Niebieskie Karty” napotyka trudności, każdemu członkowi grupy diagnostyczno-pomocowej przysługuje prawo wystąpienia do wojewody z wnioskiem o wskazanie innej gminy właściwej do prowadzenia w/w procedury. Zakończenie procedury „Niebieskie Karty” następuje w przypadku ustania przemocy domowej i uzasadnionego przypuszczenia, że zaprzestano dalszego stosowania przemocy (lub rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań). Dodatkowo wprowadzono obowiązek monitorowania sytuacji osób uczestniczących w procedurze „Niebieskie Karty” przez okres 9 miesięcy po jej zakończeniu.

Jednocześnie wprowadzono zmianę w prawie dające skuteczne narzędzia pozwalające przerwać przemoc i zapewnić bezpieczeństwo osobom doznającym przemocy.

Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw poszerza od połowy sierpnia 2023 r. katalog zakazów wobec osób stosujących przemoc, który obejmuje również:

- **zakaz zbliżania się do osoby dotkniętej przemocą** – gdy osoba stosująca przemoc domową swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy domowej stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy;

- **zakaz kontaktowania się z osobą doznającą przemocy** – gdy osoba stosująca przemoc domową swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy domowej stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej przemocy, a także gdy osoba stosująca przemoc domową nęka ją za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość, wzbudzając u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność;

- **zakaz wstępu** na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do którego uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, miejsca pracy lub innego miejsca, w których zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, oraz przebywania na tym terenie – jeżeli osoba dotknięta doznająca przemocy domowej uczęszcza do szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, uprawia sport lub pracuje.

Nowelizacja stanowi zatem uzupełnienie rozwiązań z 2020 r. pod postacią tzw. „Ustawy Antyprzemocowej”, która wprowadziła do porządku prawnego uprawnienie do wydawania wobec osoby stosującej przemoc domową nakazu opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do tego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Wszystkie powyższe zakazy wobec osoby stosującej przemoc domową są wydane przez: Policję lub Żandarmerię Wojskową, sąd - postanowieniem o udzielenie zabezpieczenia lub postanowieniem o zobowiązaniu do opuszczenia mieszkania lub zakazie zbliżania się do niego, o zakazie zbliżenia się do osoby dotkniętej przemocą, kontaktowania się z nią, lub wstępu do miejsc, w których ta osoba przebywa. Zakazy, do których wydania uprawniona jest Policja lub Żandarmeria Wojskowa tracą moc po upływie 14 dni od dnia ich wydania, chyba że sąd udzielił zabezpieczenia, którym zostały one przedłużone. Przy obliczaniu terminu nie uwzględnia się dnia, w którym zakazy zostały wydane. Zakazy tracą także moc, w przypadku, gdy po ich wydaniu wobec osoby stosującej przemoc domową zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania. Policjant może wydać nakaz opuszczenia mieszkania, a także każdy z pozostałych zakazów (które mogą być zastosowane łącznie):

- podczas interwencji podjętej we wspólnie zajmowanym mieszkaniu lub jego bezpośrednim otoczeniu lub

- w związku z powzięciem informacji o stosowaniu przemocy domowej, w szczególności zgłoszenia przez: - osobę dotkniętą przemocą domową lub - kuratora sądowego lub pracownika jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, w związku z wykonywaniem ustawowych obowiązków. Żandarmerii Wojskowej przyznano uprawnienia analogiczne do przysługujących Policji w odniesieniu do osób stosujących przemoc domową, które są żołnierzami pełniącymi czynną służbę wojskową. Jeśli natomiast wobec takich osób ze swoich uprawnień skorzysta Policja, jest zobowiązana niezwłocznie zawiadomić właściwą jednostkę organizacyjną Żandarmerii Wojskowej.

Osoba doznająca przemocy domowej może wystąpić do sądu z wnioskiem o:

- zobowiązanie osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
- wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
- zakazu zbliżania się do osoby dotkniętej przemocą domową,
- zakazu kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej,
- zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, i przebywania na tym terenie.

Sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu nieprocesowym i orzeka po przeprowadzeniu rozprawy. Kodeks postępowania cywilnego nakłada na sąd obowiązek szybkiego rozpoznania sprawy. Sąd orzeka w terminie jednego miesiąca od dnia wniesienia wniosku. W przypadku wniesienia apelacji, sąd drugiej instancji orzeka w terminie jednego miesiąca od przedstawienia akt sprawy przez sąd pierwszej instancji wraz z apelacją. Sąd uwzględniając wniosek o zobowiązanie osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub o wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, wskazuje w postanowieniu obszar, który osoba stosująca przemoc domową ma opuścić i na którym nie może przebywać, lub odległość od wspólnie zajmowanego mieszkania, którą osoba stosująca przemoc domową jest obowiązana zachować.

Sąd uwzględniając wniosek o wydanie zakazu zbliżania się do osoby dotkniętej przemocą domową, wskazuje w postanowieniu wyrażoną w metrach odległość, na którą osoba stosująca przemoc domową nie może zbliżyć się do osoby dotkniętej tą przemocą. Sąd uwzględniając wniosek o wydanie zakazu kontaktowania się z pełnoletnią osobą dotkniętą przemocą domową, na wniosek wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, gdy przemawiają za tym szczególne okoliczności, może w postanowieniu określić dopuszczalne sposoby kontaktowania się oraz ich zakres, mając na uwadze bezpieczeństwo osoby dotkniętej przemocą domową.

Postanowienia sądu, o których mowa powyżej oraz postanowienie uwzględniające wniosek o wydanie zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba dotknięta przemocą domową, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej i przebywania na tym terenie, są skuteczne i wykonalne z chwilą ogłoszenia. Postanowienia te mogą być uchylane lub zmieniane wskutek zmiany okoliczności sprawy, chociażby były zaskarżone, a nawet prawomocne.

Niestosowanie się do zakazów przez osobę stosującą przemoc domową stanowi wykroczenie. Sprawca podlega karze:

- aresztu (wymierzana w dniach może trwać od 5 do 30 dni),
- ograniczenia wolności (trwa 1 miesiąc; w czasie jej odbywania ukarany: nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu; jest obowiązany do wykonywania nieodpłatnej

kontrolowanej pracy na cele społeczne; ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary), albo

- grzywny do 5000 złotych.

W myśl art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej punkt 4 a i 4 b oraz ust. 8, co oznacza zmiany w procedurze zapewnianiu dziecku ochrony przed przemocą domową przez pracownika socjalnego. Przed podjęciem decyzji o interwencji na podstawie art. 12a pracownik socjalny w uzgodnieniu z funkcjonariuszem Policji, a także lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką dokona oceny ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka w kwestionariuszu szacowania ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka. W przypadku zapewnienia dziecku ochrony dziecku udziela się wsparcia psychologa.

Zjawisko przemocy domowej należy zatem analizować przyjmując perspektywę indywidualną, systemową lub społeczną. Perspektywa indywidualna, to spojrzenie przez pryzmat osoby doznającej przemocy lub przez pryzmat osoby stosującej przemoc domową. Perspektywa systemowa to ukazanie możliwych form wsparcia dla osób uwikłanych w przemoc oraz opis metod wsparcia. Natomiast perspektywa społeczna, to odbiór społeczny zjawiska przemocy domowej, postawy członków lokalnej społeczności wobec aktów przemocy. Przemoc jest zjawiskiem występującym powszechnie w naszym społeczeństwie i dotyczy rodzin o różnym statusie społecznym i należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych i szkodliwych społecznie.

Rodzaje przemocy

1. **Fizyczna** – jej istotą jest naruszenie nietykalności fizycznej, polegającej na zachowaniach intencjonalnych, prowadzących do uszkodzenia ciała lub niosących takie ryzyko, np.: popychanie, szarpanie, ciągnięcie, szturchanie, klepanie, klapsy, ciągnięcie za uszy, włosy, szczypanie, kopanie, bicie ręką, pięścią, uderzenie w twarz - tzw. "policzek", przypalanie papierosem, duszenie, krępowanie ruchów, itp.;
2. **Psychiczna** – polega na naruszeniu godności osobistej. Osoba stosująca przemoc psychiczną wykorzystuje: groźby, poniżanie, obrażanie, wyzywanie, osądzanie, ocenianie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, nieliczenie się z uczuciami, krzyczenie, oskarżanie, obwinianie, oczernianie, krzywdzenie zwierząt, czytanie osobistej korespondencji, ujawnianie tajemnic, sekretów, wyśmiewanie, lekceważenie, itp. Celem nadrzędnym tego rodzaju zachowań jest sprawowanie kontroli nad ofiarą;
3. **Seksualna** – to działanie mające na celu naruszenie sfery intymnej drugiego człowieka. Polega na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu. Do najczęstszych zachowań przemocowych w tej sferze należą: wymuszanie pożycia, obmacywanie, gwałt, zmuszanie do niechcianych praktyk seksualnych, nieliczenie się z życzeniami partnerki/partnera, komentowanie szczegółów anatomicznych, ocenianie sprawności seksualnej, wyglądu, itp.;

4. ***Ekonomiczna*** – jej istotę stanowi naruszenie własności drugiej osoby. Wiąże się z celowym niszczeniem dóbr materialnych, pozbawianiem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby. Do najbardziej rozpowszechnionych działań w ramach przemocy ekonomicznej należą: pozbawianie lub ograniczanie możliwości podejmowania pracy i uzyskania samodzielności finansowej, zabieranie, wydzielanie środków finansowych wypracowywanych przez osoby doznające przemocy, niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, używanie rzeczy bez pozwolenia, przeglądanie dokumentów, korespondencji, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek "na wspólne konto", sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zmuszanie do spłacania długów, itp.;

5. ***Zaniedbanie*** – polega na niezaspokajaniu podstawowych potrzeb emocjonalnych, fizycznych i materialnych, np. niedawaniu środków na utrzymanie, pozbawianiu jedzenia, ubrania, schronienia, braku pomocy w chorobie, nieudzieleniu pomocy, uniemożliwianiu dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka, toalety, itp.;

6. ***Cyberprzemoc*** – to przemoc z użyciem urządzeń elektronicznych, najczęściej telefonu bądź komputera. Przejawia się przez agresję słowną, np. wyzywanie na czatach internetowych, umieszczanie komentarzy na forum internetowym w celu ośmieszenia, sprawiania przykrości lub wystraszenia innej osoby, włamanie na konto i podszywanie się pod kogoś, szantażowanie, celowe ignorowanie czyjejś działalności w sieci.

Cykle przemocy

Przemoc domowa rzadko jest incydem jednorazowym, zazwyczaj ma ona charakter długotrwały i cykliczny. Można wyszczególnić powtarzające się fazy, które razem tworzą pewnego rodzaju cykle przemocy. Znajomość faz pozwala lepiej zrozumieć charakter i specyfikę problemu. Możemy wyróżnić trzy fazy powtarzającego się cyklu. Są to:

- ***faza narastającego napięcia*** – jest to pierwsza faza, w której dochodzi do stopniowego wzrostu napięcia, w której osoba stosująca przemoc jest stale napięta i poirytowana, zaś osoba doznająca przemocy obarcza siebie winą i stara się za wszelką cenę unikać kolejnej awantury;

- ***faza ostrej przemocy*** – jest to druga faza, w której napięcie prowadzi do wybuchu gniewu i rozładowania agresji. Partner staje się gwałtowny, wpada w szal, jakiś drobiazg wywołuje awanturę. Osoba doświadczająca przemocy może doznać obrażeń zagrażających jej zdrowiu i życiu. Najczęściej w tej fazie osoby doznające przemocy wzywają policję, szukają pomocy;

- ***faza miodowego miesiąca*** – jest to trzecia faza, w której osoba stosująca przemoc domową wyraża skruchę, składa obietnice, „sprawca” jest czuły, troskliwy. Przeprasza często towarzyszą łyzy i prezenty. W tej sytuacji osoba doznająca przemocy często czuje się odpowiedzialna za to, co się stało i postanawia dać sprawcy „drugą szansę”. Faza miodowego miesiąca zatrzymuje doznającą przemocy domowej w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Niestety faza ta nie trwa długo. Po jakimś czasie napięcie znowu narasta i cały cykl przemocy powtarza się. Z biegiem czasu przemoc staje się coraz gwałtowniejsza, dotkliwsza. Cykliczność przemocy

sprawia, że osobom doznającym przemocy trudno jest podjąć działania mające na celu zatrzymanie przemocy.

Przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna i ekonomiczna popełniona na szkodę osób najbliższych jest przestępstwem. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły, może być zakwalifikowana jako przestępstwo znęcania się nad rodziną (art. 207 kk.), za które grozi kara pozbawienia wolności od trzech miesięcy do 5 lat. Jeśli sprawca działa ze szczególnym okrucieństwem lub jeżeli osoba pokrzywdzona targnie się na własne życie, sprawca podlega karze odpowiednio od roku do lat 10 i od 2 do 12 lat.

Skutki przemocy domowej

Skutki przemocy domowej to nie tylko szkody fizyczne, ale również trwałe następstwa w psychice człowieka. Bezpośrednie skutki przemocy można podzielić na:

- objawy fizyczne (m.in. urazy, obrzęki, otarcia, rany, złamania, stłuczenia, zadrapania, oparzenia, siniaki, choroby w wyniku powikłań i stresu),
- objawy emocjonalne (m.in. smutek, wycofanie, wzrost lęku i niepokoju, izolacja, depresja, próby samobójcze, samobójstwa, zmienność nastrojów, niska samoocena i poczucie własnej wartości, zespół stresu pourazowego, napady paniki, zaburzenia snu, zaburzenia psychosomatyczne),
- objawy społeczne (m.in. wycofanie społeczne, nieufność, nieumiejętność nawiązywania kontaktu, wyuczona bezradność, spadek poczucia kompetencji),
- objawy seksualnego wykorzystywania dziecka (m.in. seksualizacja kontaktów międzyludzkich, wciąganie innych dzieci w nietypową aktywność seksualną, świadomość seksualna wykraczająca poza poziom dojrzałości dziecka, ucieczki z domu, próby samobójcze, problemy psychiatryczne). Z powodu wielu przykrych doświadczeń cierpią nie tylko osoby, które tej przemocy doznają, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy - najczęściej dzieci. Dzieci krzywdzone charakteryzują się zaburzeniem zachowania związanym z trudnościami kontrolowania emocji i rozpoznawania sytuacji społecznych oraz obniżeniem poziomu empatii. Przemoc, zwłaszcza w rodzinie, burzy porządek moralny. Zmierza do ukształtowania takiego obrazu świata, wzoru przekonań i sądów, w którym wpisana jest ona jako norma. Dziecko wytwarza w sobie przekonanie, że wzajemne relacje polegają na oddziaływaniu na siebie „sprawcy” i „ofiary”. Brutalne wzorce osobowe utrwalają się tak, iż młody człowiek nie ma oporów przed biciem i maltretowaniem słabszych i młodszych kolegów, czym rekompensuje sobie doznane krzywdy. Maltretowanie dzieci zaburza ich rozwój poznawczy i społeczny, co objawia się trudnościami w nawiązywaniu kontaktów interdyscyplinarnych, ograniczając tym samym możliwość wyrównania doznawanego braku więzi emocjonalnych. Poszkodowane dzieci z reguły są nieufne, nastawione do otoczenia wrogo, pełne negatywizmu, słabo reaktywne, często przyjmują postawę biernego oporu. W sytuacjach interpersonalnych dzieci te ujawniają mniejszą ekspresyjność emocjonalną, zachowują się nieprzystępnie i unikają kontaktów z innymi dziećmi. Bywa również tak, że wykazują zachowania agresywne, aspołeczne.

Mówiąc o przemocy należy pamiętać, iż jest ona szerokim zagadnieniem, które należy zaliczyć do kategorii zachowań negatywnych o znacznej szkodliwości społecznej. Zjawisko to występuje powszechnie w naszym społeczeństwie, jest ona obecna w codziennym życiu,

dotyka społeczność lokalną, a także jest ściśle powiązane z innymi obszarami problemów społecznych, dlatego ich rozwiązywanie powinno być wspólnym interesem uzupełniających się działań specjalistów, instytucji i organizacji, m. in. placówek oświatowych, opiekuńczo - wychowawczych, służby zdrowia, pomocy społecznej, instytucji porządku publicznego, organizacji pozarządowych. Każde z nich ma do czynienia z innym aspektem zjawiska i tylko zintegrowanie wszelkich zasobów jednostek i organizacji daje szansę stworzenia jednolitej strategii wsparcia oraz zdecydowanego podniesienia skuteczności udzielanej pomocy.

3. ADRESACI PROGRAMU

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Brodnica na lata 2025 – 2030 skierowany jest do:

- osób doznających przemocy domowej,
- osób stosujących przemoc domową,
- świadków przemocy domowej,
- społeczności lokalnej, w tym osób zagrożonych przemocą domową.
- przedstawicieli służb, instytucji i organizacji pozarządowych – podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej na terenie Gminy Brodnica.

4. MIEJSCE REALIZACJI PROGRAMU

Obszar Gminy Brodnica.

5. REALIZATORZY PROGRAMU I CZAS REALIZACJI

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Brodnica na lata 2025 – 2030 będzie głównie realizowany przez instytucje zobligowane do działań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej:

- Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Brodnica;
- Centrum Usług Społecznych Gminy Brodnica;
- Komendę Powiatową Policji w Brodnicy;
- Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Brodnicy;
- placówki oświatowe z terenu Gminy Brodnica;
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brodnicy;
- Sąd Rejonowy w Brodnicy;
- Prokuraturę Rejonową w Brodnicy;
- lokalne organizacje pozarządowe.

ROZDZIAŁ II.

CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

1. OPIS PROBLEMU

Diagnoza zjawiska przemocy domowej

W celu właściwego zaplanowania podejmowanych działań konieczne jest zdiagnozowanie i stałe monitorowanie rzeczywistego rozmiaru zjawiska przemocy domowej na terenie Gminy Brodnica. Trudno w sposób jednoznaczny określić skalę zjawiska przemocy domowej nie tylko na poziomie ogólnopolskim, ale również lokalnym. Jest to związane przede wszystkim z uzyskaniem wiarygodnych danych statystycznych charakteryzujących jej rozmiar. Niejednokrotnie przemoc domowa jest zjawiskiem ukrytym, a osoby doznające przemocy nie ujawniają problemu i nie szukają pomocy instytucjonalnej. Znacznie łatwiejsze jest zidentyfikowanie i zobrazowanie skutków przemocy. Czynniki powstrzymujące przed złożeniem zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa są m.in.: obawa przed sprawcą przemocy, brak wiary w możliwość skutecznego działania wymiaru sprawiedliwości, chęć zapomnienia o doznanej krzywdzie, ochrona sprawcy, poczucie wstydu i obawy przed wykluczeniem społecznym. Z tego też względu można przypuszczać, że znaczna liczba przypadków przemocy w rodzinie pozostanie nieujawniona. Zgodnie z art. 9d ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej podejmowanie interwencji w środowisku odbywa się na podstawie procedury „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby doznającej przemocy domowej ani osoby stosującej przemoc domową. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez osoby, o których mowa w art. 9a ust. 11-11d cytowanej ustawy. Tworzenie Zespołu Interdyscyplinarnego, w skład którego wchodzi przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego (jst), a także podmiotów z obszaru oświaty, edukacji, zdrowia i służb mundurowych lub sądowych jest kluczowym zadaniem gmin. Mając na uwadze powyższe, diagnozę problemu przemocy domowej na terenie Gminy Brodnica opracowano w głównej mierze na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica oraz Centrum Usług Społecznych Gminy Brodnica, zapewniającego obsługę organizacyjno – techniczną i finansową Zespołu.

Skala problemu przemocy domowej na terenie Gminy Brodnica – dane instytucjonalne

W skład Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica wchodzi 11 przedstawicieli instytucji ustawowo i statutowo działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy, tj.:

- dwóch przedstawicieli Centrum Usług Społecznych Gminy Brodnica;
- członek Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Brodnicy;
- kurator zawodowy Sądu Rejonowego w Brodnicy;
- Prokuratur Rejonowy w Brodnicy;
- kierownik Rewiru Dzielnicowych Komendy Powiatowej Policji w Brodnicy;

- pedagog ze Szkoły Podstawowej w Gortatowie z siedzibą w Szczuce;
- przedstawiciel organizacji pozarządowej „Saggita”;
- dwóch przedstawicieli Urzędu Gminy w Brodnicy;
- pielęgniarka oddziałowa Zakładu Opiekuńczo – Leczniczego w Brodnicy.

Tryb i sposób powoływania oraz odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego reguluje Uchwała Nr XLI/308/23 Rady Gminy Brodnica z dnia 17 lipca 2023r. w sprawie trybu i sposobu powoływania oraz odwoływania członków Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Brodnicy oraz Uchwały Nr XLII/317/23 z dnia 8 września 2023r. o zmianie uchwały w sprawie trybu i sposobu powoływania oraz odwoływania członków Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Brodnicy. Następnie Zarządzeniem Wójta Gminy Brodnica nr 84/2023 z dnia 21 września 2023 r., Zarządzeniem nr 15/2024 z dnia 16 lutego 2024 r. oraz Zarządzeniem nr 67/2024 z dnia 7 sierpnia 2024 r. został powołany skład osobowy Zespołu Interdyscyplinarnego. Na podstawie porozumień zawartych z Wójtem Gminy Brodnica, a także w związku ze zmianą przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Brodnicy rozpoczął pracę w nowym składzie.

W latach 2022 - 2024 odbyło się łącznie 16 posiedzeń Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica oraz 399 spotkań grup diagnostyczno – pomocowych.

Tabela 1. Działalność Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego

<i>Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica</i>			
	2022r.	2023r.	2024r.
Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica	4	6	6
Liczba posiedzeń grup diagnostyczno - pomocowych	178	96	125

Źródło: dane Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej w sytuacji uzasadnionego podejrzenia zaistnienia przemocy domowej uruchomiona zostaje procedura „Niebieskie Karty”. Procedura rozpoczyna się w momencie wypełnienia formularza Niebieska Karta część A przez uprawnione do tego podmioty tj. przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez świadka przemocy. Należy

zaznaczyć, że wypełnienie w/w formularza inicjuje wszelkie działania na rzecz rodzin dotkniętych przemocą.

Tabela 2. Liczba sporządzonych formularzy Niebieskie Karty część A w latach 2022 – 2024

Rok	Liczba sporządzonych formularzy Niebieskie Karty część A – ogółem
2022	25
2023	14
2024	23

Źródło: dane Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica

Na podstawie powyższego zestawienia należy stwierdzić, że liczba wypełnionych formularzy Niebieska Karta część A w Gminie Brodnica była najwyższa w 2022 r. i wynosiła 25.

Tabela 3. Liczba sporządzonych formularzy Niebieskie Karty część A z uwzględnieniem podmiotów wszczynających procedurę w latach 2022 – 2024

Rok	Liczba sporządzonych formularzy Niebieskie Karty część A	Podmiot sporządzający formularz Niebieskie Karty część A			
		Jednostki organizacyjne pomocy społeczne	Policja	Oświata	Ochrona zdrowia
2022	25	3	21	1	0
2023	14	8	6	0	0
2024	23	3	18	2	0

Źródło: dane Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica

Powyższe dane wskazują, że w latach 2022 – 2024 na terenie Gminy Brodnica wdrożono łącznie 62 procedury Niebieskie Karty. W analizowanym okresie liczba wdrażanych procedur ma tendencję dynamiczną – w 2023 roku w stosunku do 2022 roku liczba ta zmalała, a następnie w 2024 roku wzrosła w stosunku do roku 2023. Instytucją, która najczęściej wszczyna ową procedurę jest Policja.

Jak wynika z tabeli 4 w latach 2022-2024 większość procedur „Niebieskie Karty” była zamykana z powodu ustania przemocy domowej i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy domowej.

Tabela 4. Liczba procedur „Niebieskie Karty”, które zostały zakończone.

	2022	2023	2024
Liczba zakończonych procedur, w tym:	20	25	14
- z powodu ustania przemocy domowej i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu przemocy domowej	20	24	14
- z powodu rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowanych działań	0	1	0
- przekazano do innych gmin	0	0	2

Źródło: dane Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica

Wśród najczęściej podejmowanych działań członków grup diagnostyczno - pomocowych mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa rodzinom dotkniętym przemocą pojawiły się:

- monitorowanie przez pracownika socjalnego i dzielnicowego środowiska rodzinnego,
- motywowanie do podjęcia leczenia odwykowego lub innego leczenia specjalistycznego,
- kierowanie do GKRPA osób nadużywających alkohol i/lub inne środki zmieniające świadomość,
- motywowanie do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową,
- udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i rodzicom w placówkach oświatowych oraz w poradni psychologiczno-pedagogicznej,
- proponowanie skorzystania z zajęć w placówce wsparcia dziennego dla dzieci,
- udzielanie pomocy socjalnej, pracy socjalnej,
- wprowadzanie asystenta rodziny,
- udzielanie porad, kierowanie do bezpłatnej pomocy prawnej,
- wnioskowanie do sądu rodzinnego o wydanie odpowiednich zarządzeń opiekuńczych, opiniowanie sytuacji rodziny na potrzeby sądu,
- współpraca z ZI z terenu innej gminy.

Na podstawie wykonanej diagnozy można stwierdzić, iż w Gminie Brodnica konieczna jest realizacja następujących działań, tj.:

- 1) Działania profilaktyczne na terenie Gminy Brodnica powinny mieć charakter długofalowy i różnorodny. Nie powinny się one ograniczać jedynie do środowiska szkoły – uczniów i nauczycieli, ponieważ przyniosą wtedy znacznie mniejsze efekty.
- 2) Istotne jest kontynuowanie prowadzonych działań profilaktycznych i edukacyjnych na terenie Gminy Brodnica, które obejmują wszystkie grupy mieszkańców. Należy podkreślić, że skuteczne rozwiązanie problemu przemocy domowej zależy nie tylko od podmiotów i instytucji, które działają w tym zakresie, lecz także od społeczności lokalnej. Planowane działania powinny polegać przede wszystkim na dostarczaniu informacji o możliwych formach poszukiwania pomocy oraz funkcjonujących w tym zakresie instytucji.
- 3) Należy prowadzić działania edukacyjne, których celem jest upowszechnianie wiedzy odnośnie problemu przemocy domowej, w tym jej form oraz sposobów radzenia sobie z problemem.
- 4) Rekomenduje się kampanie społeczne zachęcające do reagowania na przemoc oraz obalające mity i stereotypy dotyczące zjawiska przemocy.
- 5) Warto zwrócić szczególną uwagę na wsparcie kadry pracującej w instytucjach pomocowych, szczególnie w zakresie rozwijania ich kompetencji i umiejętności w zakresie nowoczesnych form pomocy pracy z rodzinami borykającymi się z problemem przemocy domowej. Profesjonalna pomoc pomoże zmniejszyć skutki związane z występowaniem przemocy domowej na poziomie rodziny, jak i społeczności lokalnej.
- 6) Wskazane byłoby prowadzenie warsztatów lub akcji informacyjnych skierowanych do rodziców, które mogłyby uświadomić różnice między przemocą domową a konfliktem rodzinnym oraz nauczyć rozpoznawać sygnały świadczące o występowaniu przemocy domowej.
- 7) Prowadzenie szkoleń dla rodziców, które obejmowałyby następujące zagadnienia: organizacja czasu, podział obowiązków, rozwój emocjonalny dziecka oraz sposoby skutecznej komunikacji. Efektem tych działań będzie wzmocnienie więzi rodzinnych.
- 8) Rekomenduje się warsztaty dla dzieci i młodzieży w ramach przeciwdziałania przemocy domowej, agresji oraz rozwiązywaniu konfliktów między uczniami, działania edukacyjne zwiększające świadomość problematyki zagrożeń cyfrowych.
- 9) Wskazane są również szkolenia dla nauczycieli w ramach pomocy krzywdzonym uczniom oraz procedury „Niebieskie Karty” w szkole.

2. ZASOBY INSTYTUCJONALNE

Wszystkie instytucje i placówki powinny ściśle ze sobą współpracować tworząc tym samym efektywny system profesjonalnego wsparcia dla osób doznających przemocy domowej. Kooperacja oraz interdyscyplinarny charakter podejmowanych działań powinny również stawiać sobie za jeden z celów trwałą korektę zachowań o charakterze

przemocowym sprawców. Do podmiotów realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej należą:

- 1) Centrum Usług Społecznych Gminy Brodnica;
- 2) Komenda Powiatowa Policji w Brodnicy;
- 3) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- 4) Prokuratura Rejonowa w Brodnicy;
- 5) Placówki oświatowe;
- 6) Placówki zdrowia;
- 7) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brodnicy;
- 8) Sąd Rejonowy w Brodnicy;
- 9) Organizacje pozarządowe.

3. POTRZEBY W SFERZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej, w tym realizacji celów ustawowych oraz celów wskazanych w Programie, określono obszary zawierające kierunki działań oraz sprecyzowano oddziaływania wobec różnych grupy odbiorców:

- 1) Profilaktyka, diagnoza i edukacja społeczna.
- 2) Prowadzenie systemów informacji i edukacji w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.
- 3) Działanie, spójny system współpracy i koordynacji między służbami działającymi w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej .
- 4) Podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.
- 5) Podnoszenie jakości kształcenia i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz osób realizujących te zadania.
- 6) Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej.
- 7) Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.
- 8) Stałe monitorowanie, ewaluowanie oraz inicjowanie wprowadzania koniecznych zmian w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, edukacja społeczna.

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej, pomaganie osobom doznającym przemocy domowej, a także oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową jest nadrzędnym celem, który powinien łączyć działania sektora publicznego i organizacji pozarządowych

ROZDZIAŁ III.

CZĘŚĆ PROGRAMOWA

1. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Brodnica na lata 2025 – 2030 jest dokumentem opracowanym na podstawie Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024 – 2030.

Głównymi założeniami przedmiotowego programu są: kompleksowość i interdyscyplinarność działań ujętych w ramy sprawnie funkcjonującego systemu, który ukierunkowany jest na wsparcie i ochronę osób doznających przemocy domowej, edukację i pomoc w korygowaniu zachowań osób stosujących przemoc domową, edukację kadr instytucji, które zaangażowane są w działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy domowej oraz szeroko ujętą edukację lokalnego społeczeństwa.

Podstawą działań systemowych są założenia, że przemoc domowa jest przestępstwem, a najważniejsze jest bezpieczeństwo osoby doznającej przemocy i zatrzymanie tej przemocy. Bez realizacji wymienionych powyżej założeń pomoc jest zwykle nieskuteczna.

Jedna instytucja nie jest sama w stanie skutecznie rozwiązywać problemy przemocy domowej. Nieodzowna jest interdyscyplinarność pracy w tym zakresie poprzez ścisłą współpracę, łączenie działań, przepływ informacji, określenie wspólnego celu oraz przewidywanie efektów. Interdyscyplinarność jest podstawą skuteczności w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Wzrost świadomości społecznej powinien przyczynić się do zapobiegania przemocy domowej, umożliwić szersze reagowanie, a także spowodować, że osoby stosujące przemoc będą odczuwać brak akceptacji dla swoich zachowań i działań, co znacznie zwiększy skuteczność w jej zapobieganiu przemocy domowej oraz łagodzeniu niosących za sobą następstw.

2. CELE, KIERUNKI I WSKAŹNIKI PROGRAMU

Celem głównym Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2025 – 2030 jest ***„Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej oraz udzielenie wsparcia dla osób doznających przemocy w Gminie Brodnica”***.

Cel nadrzędny zostanie osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych i wyodrębnionych w ramach celów zadań. Określone w programie zadania będą realizowane przez włączone w realizację Programu instytucje. Program ma być dokumentem aktywnym i praktycznie wspierać zarówno osoby fizyczne jak i instytucje w przeciwdziałaniu przemocy domowej na terenie Gminy Brodnica.

Cele szczegółowe, obszary, kierunki i działania niniejszego programu:

- 1) Zintensyfikowanie działań profilaktycznych, diagnostycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.
- 2) Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób doznających przemocy domowej.
- 3) Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową.
- 4) Podnoszenie jakości i dostępności świadczonych usług poprzez zwiększenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy.

Wskaźnik ogólny:

Liczba osób, które skorzystały z różnych form wsparcia w związku z problemem przemocy domowej, w tym: liczba osób objętych procedurą „Niebieskie Karty” oraz liczba osób, które skorzystały ze wsparcia różnego rodzaju placówek udzielających pomocy w związku z przemocą domową.

Obszar I. Profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna

CEL I <i>Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej</i>		
<i>Kierunki działań</i>	<i>Realizatorzy</i>	<i>Wskaźniki</i>
1. Prowadzenie badań nad zjawiskiem występowania przemocy na terenie Gminy Brodnica (m. in. diagnozy, sprawozdania, ewaluacje, badania ankietowe); 2. Realizowanie porad oraz interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej; 3. Edukowanie dzieci i młodzieży w zakresie radzenia sobie z przejawami agresji i przemocy, w tym tworzenie programów	- Centrum Usług Społecznych Gminy Brodnica - Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Brodnica - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - Komenda Powiatowa Policji w Brodnicy - placówki oświatowe na terenie Gminy Brodnica - placówki ochrony zdrowia - Urząd Gminy Brodnica	1) liczba opracowanych raportów dotyczących zjawiska przemocy domowej, 2) liczba udzielonych porad, 3) liczba placówek oświatowych realizujących programy profilaktyczne, liczba przeprowadzonych warsztatów, programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży oraz liczba uczestników w/w działań, 4) liczba akcji lokalnych i ogólnopolskich kampanii społecznych na temat przeciwdziałania przemocy domowej, w których uczestniczyła

profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy i cyberprzemocy; 4. Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy, zwalczania stereotypów i sposobów radzenia sobie z problemem poprzez: organizację lokalnych akcji i kampanii lub przyłączenie się do ogólnokrajowych kampanii społecznych na temat przeciwdziałania przemocy domowej; 5. Rozpowszechnianie informacji o instytucjach udzielających pomocy w sytuacjach doświadczania przemocy domowej; 6. Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej na temat przemocy domowej poprzez upowszechnianie materiałów edukacyjno – informacyjnych (np. plakatów, broszur, ulotek), w tym na temat przemocy ekonomicznej i cyberprzemocy oraz innych zagrożeń ze strony nowoczesnych technologii komunikowania; 7. Promowanie wzorów dobrego rodzicielstwa wolnego od krzywdzenia i zaniedbywania np. poprzez prowadzenie warsztatów umiejętności wychowawczych i konsultacji dla rodziców;	- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brodnicy	Gmina B, oraz liczba uczestników w/w akcji/kampanii 5) liczba opracowanych i udostępnionych materiałów informacyjnych, 6) liczba przeprowadzonych spotkań, pogadek profilaktycznych dla rodziców oraz liczba uczestników, 7) liczba zrealizowanych godzin edukacyjnych w ramach programów profilaktycznych.
--	---	---

8. Prowadzenie działań profilaktycznych dotyczących zapobiegania przemocy domowej (w szczególności wobec dzieci, kobiet, osób starszych lub niepełnosprawnych);		
---	--	--

Termin realizacji: 2025 -2030

Obszar II. Ochrona, pomoc i wsparcie dla osób doznających przemocy domowej

<i>Cel II</i> <i>Zwiększenie działań w zakresie ochrony osób doznających przemocy domowej i rozszerzenie dostępności pomocy.</i>		
<i>Kierunki działań</i>	<i>Realizatorzy</i>	<i>Wskaźniki</i>
1. Aktywna działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica	- Centrum Usług Społecznych Gminy Brodnica	1) liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica,
2. Utworzenie i funkcjonowanie grup diagnostyczno – pomocowych,	- Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Brodnica	2) liczba utworzonych i funkcjonujących grup diagnostyczno – pomocowych,
3. Realizowanie procedury „Niebieskie Karty”,	- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	3) liczba interwencji związanych z przemocą domową, liczba założonych Niebieskich Kart,
4. Działania pomocowe skierowane do konkretnych rodzin dotkniętych przemocą domową w ramach procedury „Niebieskie Karty”,	- Komenda Powiatowa Policji w Brodnicy	4) liczba osób doznających przemocy domowej,
5. Diagnozowanie sytuacji rodziny, opracowywanie i realizacja indywidualnych planów pomocy dla osób doznających przemocy domowej,	- placówki oświatowe na terenie Gminy Brodnica	5) liczba przeprowadzonych specjalistycznych porad, liczba osób korzystających z poradnictwa,
6. Kierowanie w celu	- placówki ochrony zdrowia	6) liczba opracowanych indywidualnych programów pomocy dla osób doznających przemocy domowej,
		7) liczba osób, którym zapewniono schronienie, liczba osób, którym udzielono pomocy finansowej

uzyskania poradnictwa socjalnego, psychologicznego, pedagogicznego, medycznego, prawnego osób doznających przemocy domowej, a także prowadzenie pracy socjalnej, 7. Zapewnienie bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy domowej poprzez np. zapewnienie schronienia, udzielenie pomocy finansowej i rzeczowej, pomoc prawna w działaniach separujących osoby doznające przemocy domowej od osób stosujących przemoc; 8. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy w szczególności: medycznej, psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej, 9. Zapewnienie sprawnego systemu współpracy służb we wdrażaniu procedury z art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, 10. Publikowanie na stronie internetowej Centrum Usług Społecznych Gminy Brodnica informacji o lokalnym systemie pomocy i wsparcia osób uwikłanych w zjawisko przemocy		i rzeczowej, 8) liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów informacyjnych dot. przemocy domowej, 9) liczba dzieci, którym zapewniono ochronę w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, w sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą domową.
--	--	--

domowej.		
----------	--	--

Termin realizacji: 2025- 2030

Obszar III. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową.

Cel III Zwiększenie skuteczności programów dla osób stosujących, a także podejrzanych o stosowanie przemocy domowej		
Kierunki	Realizatorzy	Wskaźniki
1) Realizowanie procedury „Niebieskie Karty”, 2) Motywowanie i kierowanie osób stosujących przemoc domową do udziału w programach korekcyjno – edukacyjnych lub psychologiczno – terapeutycznych, 2) Prowadzenie rozmów ostrzegawczo - dyscyplinujących z osobami nadużywającymi alkoholu i stosującymi przemoc domową, 3) Informowanie o konsekwencjach stosowania przemocy domowej, o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii	- Centrum Usług Społecznych Gminy Brodnica - Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Brodnica - Komenda Powiatowa Policji w Brodnicy - Żandarmeria Wojskowa - placówki oświatowe na terenie Gminy Brodnica - placówki ochrony zdrowia - Prokuratura Rejonowa w Brodnicy - podmioty i organizacje działające w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno -	1) liczba osób skierowanych do programów korekcyjno – edukacyjnych oraz programów psychologiczno – terapeutycznych, liczba osób uczestniczących w wyżej wymienionych programach, liczba osób, które ukończyły powyższe programy, 2) liczba osób poddanych różnym formom poradnictwa, 3) liczba złożonych zawiadomień w sprawie wykroczenia z art. 66c Kodeksu Wykroczeń, 4) liczba skierowanych wniosków do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, 5) liczba założonych i zakończonych kart w ramach procedury „Niebieskie Karty”, liczba osób, wobec których podjęto działania monitorujące po zakończeniu procedury „Niebieskie

dla osób stosujących przemoc domową, 4) Kierowanie wniosków do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w sprawie zastosowania obowiązku podjęcia leczenia odwykowego w związku z nadużywaniem alkoholu, 5) Działania separujące osoby stosujące przemoc domową od osób doznających przemocy (nakaz / zakaz), 6) Monitoring po zamknięciu procedury „Niebieskie Karty” (art. 9h ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej.	pomocowych	Karty”, 6) liczba osób wobec, których zastosowano nakaz / zakaz.
---	------------	---

Termin realizacji: 2025 -2030

Obszar IV. Podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Cel IV <i>Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.</i>		
Kierunki działań	Realizatorzy	Wskaźniki
1) Wskazywanie na potrzeby szkoleniowe kadr, w tym członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup diagnostyczno – pomocowych w zakresie	- Centrum Usług Społecznych Gminy Brodnica - Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Brodnica	1) liczba prowadzonych szkoleń w zakresie podnoszenia kompetencji służb zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej, liczba uczestników szkoleń, 2) liczba osób korzystających z wyżej

przeciwdziałania przemocy domowej, 2) Systematyczne prowadzenie szkoleń dla wszystkich przedstawicieli podmiotów, podejmujących działania na rzecz rodzin doznających przemocy domowej (w tym w szczególności zadbanie o sferę psychiczną pracowników poprzez szkolenia z zakresu radzenia sobie ze stresem, motywacji, a także przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu), motywowanie do udziału w szkoleniach organizowanych przez podmioty zewnętrzne, 3) Zapewnienie dostępu pracownikom zaangażowanym w przeciwdziałanie przemocy domowej dostępu do specjalistycznej literatury, materiałów edukacyjnych.	- Komenda Powiatowa Policji w Brodnicy - placówki oświatowe na terenie Gminy Brodnica - placówki ochrony zdrowia	wymienionych form wsparcia zawodowego, 3) liczba zakupionych i udostępnionych materiałów edukacyjnych dla pracowników pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.
---	---	---

Termin realizacji: 2025 - 2030

3. MONITOROWANIE, SPRAWOZDAWCZOŚĆ I ŚRODKI FINANSOWE NA REALIZACJĘ PROGRAMU

MONITOROWANIE

Monitoring Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Brodnica na lata 2025 – 2030 będzie opierał się przede wszystkim na gromadzeniu i analizowaniu informacji. Będzie prowadzony na bieżąco na podstawie oceny poziomu realizacji poszczególnych zadań programu w celu stwierdzenia czy osiąga on założone cele. Niezbędne dane będą pozyskiwane od podmiotów zaangażowanych w realizację jego założeń i gromadzone przez Centrum Usług Społecznych Gminy Brodnica. Rezultatem prowadzonego monitoringu będzie sprawozdanie roczne przygotowane przez Centrum Usług Społecznych Gminy

Brodnica przy współpracy z podmiotami zaangażowanymi w realizację Programu, w pierwszym kwartale kolejnego roku.

SPRAWOZDAWCZOŚĆ I WYMIANA INFORMACJI

Wypełniając powinność wymiany informacji, która ma na celu zapewnić sprawne i skoordynowane działania gminnych instytucji oraz podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, Przewodnicząca Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Brodnica do dnia 31 marca każdego roku przedstawia Radzie Gminy Brodnica sprawozdanie, zawierające zbiorcze informacje z realizacji Programu, pozwalające ocenić stan realizacji celów i wskaźników programu.

FINANSOWANIE PROGRAMU

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Brodnica na lata 2025 – 2030 będzie finansowany corocznie z budżetów jednostek realizujących Program. Zadania Programu mogą być finansowane również z dotacji oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

UZASADNIENIE

1. Przedmiot regulacji.

Przyjęcie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Brodnica na lata 2025-2030.

2. Omówienie podstawy prawnej:

Art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673)

3. Uzasadnienie merytoryczne:

W związku z nowelizacją ww. ustawy wprowadzoną ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535), konieczne jest przyjęcie przez Radę Gminy Brodnica ww. Programu.

Program stanowi narzędzie do efektywnego przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenia jej negatywnych następstw w życiu społecznym i rodzinnym, a także stworzenia jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych bądź doznających przemocy domowej.

4. Ocena skutków regulacji:

Uchwała nie wnosi skutków finansowych dla budżetu Gminy Brodnica.

Sporządziła:

Dyrektor Centrum Usług Społecznych Gminy Brodnica

Izabella Lewandowska

